

รูปแบบการใช้โปรแกรมประยุกต์ในการพัฒนางานชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (3 ประโยชน์ใน 1 แอปพลิเคชัน)

สรลักษณ์ งามโกมุต
ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา กรมอนามัย

ปัจจุบันปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความซับซ้อน เกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ทั้งมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย มูลฝอย และของเสียอันตราย จากสถานการณ์ทำให้กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายกำหนดเป็นเป้าหมายการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ปี 2560 – 2579 โดยมีเป้าประสงค์ ประชาชนมีสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน และกรมอนามัยได้มียุทธศาสตร์เชื่อมโยงกับนโยบายดังกล่าว เป็นยุทธศาสตร์ฯ 5 ปี(2560-2564)ตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความเข้มแข็งระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีเป้าประสงค์ ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน (Active Community) กำหนดให้ตำบลมีชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมจากท้องถิ่นและชุมชน ในการจัดการภัยคุกคามทางสุขภาพ และส่งเสริมให้จังหวัดมีระบบจัดการปัจจัยเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพอย่างบูรณาการมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จากปี 2560 ที่ผ่านมาเขตสุขภาพที่ 9 ได้มีการดำเนินงานกิจกรรมขับเคลื่อน Active Community ผ่านกลไกระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม (A2IM) โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เป็นผู้ร่วมประสานงาน สื่อสารให้กับภาคีเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนต่าง ๆ และในปี 2561 ได้จัดทำ Application “Active Community” เพื่อตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลการดำเนินงาน องค์กรความรู้ ความสะดวกในการนำเข้าและดึงข้อมูล เกิดเป็น นวัตกรรม 3 in 1 Active Community R9 Application ขึ้น

กระบวนการสร้าง Innovation

การออกแบบผลงาน/นวัตกรรม โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ชุมชนที่มีการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม และ 2) เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงานชุมชนจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในเขตสุขภาพที่ 9 ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดสุรินทร์ การพัฒนาเป็น 3 in 1 Active Community R9 Application แบบเข้าถึงได้ง่าย เพื่อพัฒนาการรายงานเป็นฐานข้อมูลชุมชน ประมวลผลทันที และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งในโปรแกรมจะประกอบไปด้วย 3 ประเด็น

1)การแสดงผลงาน Active Community (ตามเกณฑ์ 10ข้อ) และมีส่วนของการแสดงทะเบียนนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละแห่ง (ตามเกณฑ์ข้อที่ 11) เป็นภาพระดับจังหวัด และระดับอำเภอ

2)องค์ความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จัดเป็นกระบวนการรอบรู้ด้านสุขภาพ (เริ่มต้น) Health Literacy ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้สอน หรือทำกิจกรรมในชุมชนได้ หรือชุมชนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

3)ระบบกรอกข้อมูล และดึงข้อมูล ซึ่งในส่วนนี้ของประเด็นนี้ จะจำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ หรือแกนนำที่จะนำเข้าข้อมูลประเมินตนเองรายไตรมาส (จำกัดการเข้าถึงโดยการลงทะเบียนสมัครสมาชิกก่อน) เป็นการลงข้อมูล แทนการกรอกกระดาษ หรือผ่าน QR code และสามารถดึงข้อมูลคืนกลับในรูปแบบ excel เพื่อใช้ในการติดตามผล

ผลสำเร็จของ Innovation

จากปี 2560 ที่ผ่านมา ได้ใช้รูปแบบการดำเนินงาน Active Community ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมด้วยระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม “A2IM” เขตสุขภาพที่ 9 และในปี 2561 ได้ดำเนินการต่อเนื่อง และการใช้ Application Active Community เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ดังนี้

1. Assessment การประเมินระดับตำบลมีชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community) ในระดับชุมชนมีศักยภาพ จากตำบลทั้งหมดจำนวน 761 ตำบล ปี 2561 จำนวนตำบลที่มีชุมชนศักยภาพด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวน 426 ตำบล และในระดับชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จำนวนข้อมูลนวัตกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community) จำนวนทั้งสิ้น 558 นวัตกรรม

2. Advocacy ชี้นำเสริมพลัง ได้มีการชี้้นำให้เกิดความร่วมมือ ช่วยกัน สร้างกระแสโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เป็นปัญหาทั้งด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ครอบคลุม 3 P ได้แก่ ด้านผู้บริหาร (Policy Maker) ทั้งทางไลน์ Active Community R9 และหนังสือราชการไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่

3. Intervention ด้านการปฏิบัติการ มาตรการในรูปแบบการดำเนินงาน Active Community โดยการ พัฒนา Application สร้างความรู้อนามัยสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชน,ภาคีเครือข่าย ในประเด็นความรู้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1)อนามัยสิ่งแวดล้อม 2)การจัดการขยะ 3)สุขาภิบาลอาหาร 4)บ้าน ชุมชนสะอาดน่าอยู่ และ 5)สิ่งปฏิภูล รูปแบบของสื่อจะเป็นแผ่นพับ สามารถดาวน์โหลดอ่านได้ทันที หรือผลิตเป็นสื่อสำหรับแจกกลุ่มเป้าหมายตามบริบท

4. Management บริหารจัดการและการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบ PIRABมี โดย Application ได้เข้ามามีบทบาทในการเอื้ออำนวยความสะดวกให้เครือข่าย เจ้าหน้าที่ ได้ลงข้อมูลชุมชนเข้มแข็งอนามัยสิ่งแวดล้อมที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย สามารถเข้าสู่สถานการณ์ชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม พื้นที่ที่มีนวัตกรรม องค์ความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมได้ทันที

ประเมินผล/คุณค่าของ Innovation

1) สามารถติดตามการดำเนินงานของชุมชนได้เป็นรายไตรมาส ทำให้ทราบข้อมูลการดำเนินงาน Active Community เข้าดูทะเบียนนวัตกรรมในภาพจังหวัด อำเภอ ได้รวดเร็วขึ้น

2) เจ้าหน้าที่ ได้ลงข้อมูลชุมชนเข้มแข็งอนามัยสิ่งแวดล้อมที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย

3) ชุมชน เจ้าหน้าที่เข้าถึงความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยสามารถดาวน์โหลดแผ่นพับสำหรับผลิตแจกให้กับชุมชนได้เลย

4) เกิดกระบวนการLean การจัดทำ Application เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน Active Community ได้ออกแบบนวัตกรรมในการใช้งานให้สะดวกขึ้น ลดระยะเวลาของการติดตามรายงานผลการ จาก 7 ขั้นตอน 8 วัน เหลือ 5 ขั้นตอน 6 วัน และยังสามารถลดการใช้ทรัพยากรกระดาษ และลดระยะเวลาการทำงานของเจ้าหน้าที่

แนวทางการขยายผลหรือพัฒนาต่อยอด

1) เพิ่มรูปแบบ ต้นแบบการดำเนินงานในแต่ละประเด็น เพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชน อื่น ๆ ได้ศึกษาข้อมูลและนำไปประยุกต์ใช้ได้

2) เพิ่มบทความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ประเมินการเกิดความรู้ด้านสุขภาพ Health Literacy Community

3)พัฒนาเป็นช่องทางสื่อสาร มีกิจกรรม (ลดการเป็น Application นิ่ง ไม่น่าสนใจ)

4) สอบถามความพึงพอใจ และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาโปรแกรม